

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Чжан Венлі
«Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Підготовка майбутніх викладачів у сучасних умовах розвитку освіти трансформується і набуває нові смислові орієнтири. Підвищуються вимоги до рівня професійної культури майбутніх фахівців-освітян, зокрема у площині управління власною діяльністю та особистісної відповідальності за результати педагогічної роботи. Означена тенденція спостерігається у сучасних соціокультурних реаліях України і Китаю та увиразнює стратегічну мету освіти, яка виявляється у вихованні творчої, культурно розвиненої й соціально відповідальної особистості. Науковець підкреслює, що в цих країнах постійно вдосконалюється система професійної підготовки викладачів мистецьких дисциплін, оскільки їх місія – формувати ціннісні орієнтири, естетичний світогляд, духовну культуру молоді. «У сучасному суспільстві викладач мистецтва виступає провідником у світ духовних і культурних цінностей, і від його професійного рівня та культури самоорганізації значною мірою залежить якість гуманітарного розвитку майбутніх поколінь. Тому в мистецько-педагогічній галузі зростає потреба у фахівцях, здатних самостійно організовувати, планувати та аналізувати професійну діяльність для ефективної інтеграції художнього, педагогічного та культуротворчого досвіду в освітній процес» (с. 26).

Актуальність означеної здобувачем проблеми, необхідність розв'язання ряду суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження Чжан Венлі «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром». Тема дисертації є актуальною, сформульованою вичерпно та відповідає змісту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертаційне дослідження Чжан Венлі «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Метою дослідження визначено теоретичну розробку й експериментальну перевірку методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Науковий апарат дисертації Чжан Венлі (методологічна основа, теоретичні основи дослідження, методи дослідження, наукова новизна отриманих результатів, практичне значення отриманих результатів дослідження) дозволяють засвідчувати стрункість концепції дисертації, якісне наповнення усіх розділів дослідження доцільною інформацією.

У *вступі* обґрунтовано визначено мету, завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження; висвітлено методологічну основу, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; розкрито методи дослідження і наукову новизну отриманих результатів; представлено практичне значення отриманих результатів дослідження, апробацію отриманих результатів дослідження, публікації, структуру і обсяг дисертації.

Розробляючи у *першому розділі* теоретичні основи формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, автор досліджує культуру самоорганізації майбутнього викладача вокалу як педагогічну проблему, розбудовує компонентну структуру феномену «культура професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу», а також розглядає самостійну роботу як чинник професійного становлення майбутніх викладачів вокалу.

Вибудовуючи теоретико-методологічні основи феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, автор зупиняє увагу на визначенні ключових понять дослідження – «культура» та «самоорганізація». Здійснено історичний екскурс до формування категорії культури, дотично висвітлюється в історичному аспекті генезис феномену «культура особистості». Автором проаналізовано європейські та українські філософські дослідження, а також джерела, в яких висвітлюється розуміння феномену культури у китайській філософії, зокрема, осмислені традиції конфуціанства, даоської філософії, вчення легістів. Це дозволило дійти висновку, що «в сучасних наукових трактуваннях культура постає не лише як зовнішня система норм, традицій і правил, а як внутрішній механізм саморегуляції. Саме таке розуміння є концептуально значущим для проблеми формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, оскільки поєднує зовнішні педагогічні впливи з внутрішніми процесами усвідомлення, самоконтролю, творчої ініціативи та професійного зростання» (с. 49).

Мистецько-педагогічні смисли феномену культури розглядаються у контексті формування особистості педагога-творця, категорій самоосвіти, саморозвитку й самоорганізації; когнітивного, ціннісного і діяльнісного компонентів професійного становлення вчителя, що визначило методологічне підґрунтя дослідження культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу. Обґрунтовані сучасні наукові інтерпретації феномену професійної культури викладача та роль в її формуванні умінь самоорганізації, педагогічної культури, культури самоорганізації як

підґрунтя осмислення феномена культури професійної самоорганізації викладача вокалу. Огляд історичного вектору становлення теорії самоорганізації призводить автора до розуміння культури самоорганізації як цілісної системи смислів, цінностей, практик і установок, форми культурної практики, які виступають регулятором професійної поведінки індивіда та відповідають за свідоме і відповідальне управління власним навчально-творчим процесом (с. 60). Результативно до цієї позиції автором обґрунтоване поняття культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу (с. 62), конкретизовано характеристики професійної діяльності викладача вокалу і визначено відповідну орієнтованість освітнього процесу у мистецько-педагогічних закладах.

Результати теоретичного дискурсу визначили компонентну структуру феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу. На основі проаналізованих джерел в аспекті структуризації споріднених явищ, автор дисертації обґрунтовує такі компоненти: когнітивно-аксіологічний (зі знанням та ціннісним елементами), прогностично-діяльнісний (зі стратегічно-планувальним та регулятивно-вольовим елементами), творчо-виконавський (з креативно-концептуальним та художньо-інтерпретаційним елементами). Підкреслено, що розроблена структуризація феномену «дозволяє цілісно осмислити культуру професійної самоорганізації як інтегративну якість, що виявляється у здатності майбутнього викладача вокалу до усвідомленого самоуправління власною навчально-творчою діяльністю, саморозвитку та самореалізації в умовах мистецько-педагогічного простору» (с. 90).

Концептуально важливим видається дискурс автора з питання самостійної роботи як чинника професійного становлення майбутніх викладачів вокалу. Наголошено на зв'язку між навчанням магістрантів та якістю організації їхньої самостійної роботи на всіх її етапах, проаналізовано наукові тлумачення поняття самостійної роботи та підходи до вивчення феномену, систематизовано його форми і види, отже, автором розвивається теорія явища з подальшим висновком про дієвість і потужність цього засобу удосконалення навичок самостійної роботи як практичної основи культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу.

Зміст *другого розділу* пов'язаний із розробкою методологічних засад дослідження проблеми формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу.

Перший підрозділ містить обґрунтування наукових підходів формування в майбутніх викладачів вокалу культури професійної самоорганізації. Аналіз широкого кола джерел дозволив автору дисертації обґрунтувати дієвість праксеологічного підходу, застосування якого «сприяє виявленню продуктивних способів організації діяльності, оптимізації виконавсько-інтерпретаційних дій та удосконаленню алгоритмів самостійної роботи, що є ключовими чинниками формування культури професійної самоорганізації» (с. 109). Ефективними для розбудови методики дослідження стали також особистісно орієнтований, фасилітативний, герменевтичний

підходи до формування культури професійної самоорганізації в майбутніх викладачів вокалу, що конкретизовано у формулюванні змісту кожного з них (с. 122).

У другому підрозділі обґрунтовано організаційно-педагогічні засади формування культури професійної самоорганізації засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром. Їх теоретичній розробці передують уточнення змісту поняття «засади» та аналіз його інтерпретації у різних наукових джерелах. Автором визначено, що у дослідженні «організаційно-педагогічні засади розглядаються як ключовий чинник, що регламентує та спрямовує діяльність викладача вокалу, орієнтовану на оптимізацію навчального процесу майбутніх викладачів вокалу, за рахунок створення спеціальних педагогічних умов для ефективної організації їхньої самостійної роботи» (с. 127).

У цьому контексті доведено актуальність впровадження принципу системної організації вокальної підготовки, а також розроблено педагогічну умову, що корелює з ним: впровадження цілісної поетапно структурованої моделі опрацювання вокального твору камерного жанру (перша педагогічна умова). Наступний принцип свідомого оволодіння вокально-виконавськими навичками та уміннями корелює з педагогічною умовою цілеспрямованого педагогічного стимулювання студентів-вокалістів до самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром (друга педагогічна умова). Принцип герменевтичного осягнення смислів, закладених у конкретному вокальному творі, співвіднесений з фасилітативною підтримкою інтерпретаційної активності студентів-вокалістів у процесі смислового аналізу та художнього осмислення вокального твору (третя педагогічна умова).

Третій підрозділ присвячений проблемі камерно-вокального репертуару як освітньо-організаційного простору для формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу. Камерно-вокальний репертуар осмислений як складне інтегративне утворення, що «функціонує на перетині виконавської, інтерпретаційно-герменевтичної, психолого-педагогічної та вокально-методологічної площин і потребує відповідної когнітивно-операційної, інтонаційно-смислової, рефлексивно-аналітичної розвиненості, вокально-виконавської підготовки, сформованості герменевтично-інтерпретаційних умінь і високого рівня психолого-педагогічної й методичної компетентності» (с. 141). Доведено важливу роль камерно-вокального репертуару у системі вокальної освіти через призму його художнього, технічного та інтерпретаційного аспектів.

У *третьому розділі* «Експериментальна перевірка методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» автором обґрунтовано критеріально-діагностичний інструментарій виявлення рівнів сформованості культури професійної самоорганізації, викладено сутність і хід експериментальної роботи з формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, також здійснено порівняльний

аналіз результатів констатувальної та прикінцевої діагностики рівнів сформованості культури професійної самоорганізації в майбутніх викладачів вокалу.

У підрозділі 3.1 зазначено, що експериментальна верифікація теоретичних гіпотез дослідження проводилася упродовж 2022–2023 та 2023–2024 років на базі факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Загальна вибірка випробуваних включала 60 магістрантів, з яких 31 особа були залучені до формульованого експерименту. Додатково в експериментальній роботі брали участь 8 викладачів. Для порівняння була сформована контрольна група у складі 29 магістрантів, навчання якої здійснювалося за робочим планом магістратури та загальноприйнятою методикою.

На констатувальному етапі експериментального дослідження розроблено критерії, показники та рівні оцінювання стану сформованості культури самоорганізації у майбутніх викладачів вокалу. Когнітивно-аксіологічний компонент оцінювався знаннєво-ціннісним критерієм, прогностично-діяльнісний – планувально-регулятивним, творчо-виконавський – рефлексивно-інтерпретаційним. Кожний з критеріїв конкретизувався трьома показниками. Встановлено та диференційовано рівні сформованості культури самоорганізації у майбутніх викладачів вокалу: незадовільний, задовільний, достатній, високий.

Кожний з етапів констатувального експерименту забезпечувались комплексом методів, починаючи з попередньо проведених опитування та співбесід. Три показники знаннєво-ціннісного критерію (рівень сформованості знань, ступінь стійкості професійної мотивації, усвідомлення значущості самостійної роботи) діагностувались методами багаторівневого тестування, анкетування, педагогічного спостереження та напівструктурованої бесіди. Сформованість трьох показників другого, планувально-регулятивного, критерію (міра стратегічної обґрунтованості, рівень самодисципліни та саморегуляції, ступінь методичної доцільності) вимірювалась за допомогою картки стратегічного планування та кейс-аналізу, щоденника самоспостереження, «Методичної карти роботи над твором». Показники третього – рефлексивно-інтерпретаційного критерію (ступінь художньо-концептуальної оригінальності, міра стилістичної довершеності виконання, рівень художньо-аналітичної рефлексії) вивчались методами експертного оцінювання, аналізу «інтерпретаційних досьє», педагогічного спостереження, самооцінки, експертного оцінювання інтерпретаційної відповідності, «аналітичного слухання», саморефлексії й самооцінки та ін.

Дослідником подано відсоткові результати якісного вимірювання кожного з критеріїв та їх відображення у порівняльних даних результатів констатувального зрізу в ЕГ та КГ.

Формувальний експеримент відбувся за мотиваційно-орієнтаційним, інформаційно-аналітичним, діяльнісно-рефлексивним, творчо-інтеграційним

етапами, що забезпечили логічну послідовність переходу від мотиваційного усвідомлення цілей до творчо-інтеграційної самореалізації. Кожен етап мав дидактичну мету, домінантні завдання, методичні форми роботи та очікувані результати, що відповідали внутрішній логіці розвитку професійної особистості педагога-вокаліста. Розгортання авторської методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром видається цінним у контексті застосування методів та прийомів: настановний діалог, побіжна вербальна зарисовка, вербально-рефлексивна реплікація, формування ескізу виконавського задуму; контент-дайджест, відео-кейси; «Вокальний аудіощоденник» (Voice-log); герменевтичне опрацювання, орієнтовний алгоритм герменевтичного опрацювання твору камерно-вокального жанру; самоаналіз та прогнозування.

Отримані результати формувального експерименту перевірялись за допомогою критерію ϕ * Фішера, що підтвердило ефективність розробленої авторської методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром.

Викликає підтримку наукова новизна дисертації Чжан Венлі, яка полягає в тому, що вперше: здійснено цілісний науковий аналіз проблеми формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром; розкрито сутність феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, визначено його компонентну структуру, що складається з когнітивно-аксіологічного, прогностично-діяльнісного, творчо-виконавського компонентів; розглянуто камерно-вокальний репертуар як освітньо-організаційний простір для формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу; розроблено методику формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, яка містить комплекс взаємопов'язаних методів, засобів та технологій, серед яких: фасилітативні бесіди, настановний діалог, комплекс творчих завдань з досягнення прихованих смислів твору (на заняттях з курсу виконавської майстерності (вокал)); інноваційних та інтерактивних методів (вербальна реплікація, контент-дайджест, відео-кейс та ін.); визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу; обґрунтовано критерії та показники рівня сформованості культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу.

Концептуальна обґрунтованість методологічних положень, цілісність та системність вивчення феномену формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, застосування комплексу методів, відповідних предмету і завданням дослідження, об'єктивність результатів статистичних підрахунків, результативність впровадження матеріалів дослідження в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», обробка

емпіричних даних статистичними методами зумовили вірогідність результатів дослідження Чжан Венлі.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні результати дисертації висвітлено у 9 публікаціях, із яких 3 статті надруковано в наукових фахових виданнях України, із них 1 у співавторстві, та 6 – апробаційного характеру, із них – 4 видані українською мовою, 1 – у зарубіжному виданні. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, зміст статей здобувача, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають проблему формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром. Дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити в дискусійному аспекті наступні положення та побажання до представленої дисертаційної роботи:

1. У дисертації уточнено поняття культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу. Як Ви розумієте його відмінність від суміжних понять – професійна культура, саморегуляція, культура саморозвитку?
2. Розкриття українського та китайського філософських контекстів (1.1) є безперечно цінним для міжкультурного виміру дослідження. Водночас, на нашу думку, доцільно чіткіше окреслити прикладне значення цього порівняльного аналізу саме для підготовки викладачів вокалу, зокрема через встановлення зв'язку між філософськими узагальненнями та конкретними вокально-педагогічними практиками.
3. Певного уточнення, на нашу думку, потребує характеристика творчо-інтегративного етапу формувальної частини експерименту (3.3), передбаченого моделлю (с. 197). Його більш детальний опис забезпечив би більш цілісне осмислення запропонованої моделі.
4. У роботі достатньо докладно розкрито зміст етапів самостійної роботи, однак потребує конкретизації роль викладача-фасилітатора: які форми підтримки, контрольні інструменти й межі педагогічного втручання застосовувалися.
5. Результати формувального експерименту подано достатньо повно, однак окремі таблиці та діаграми могли б бути більш стисло згруповані або узагальнені, що полегшило б їх сприйняття та збільшило наочність викладу.

Натомість висловлені зауваження та запитання мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів результати виконаної Чжан Венлі роботи.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості

досягнутих у ній результатів, можна стверджувати, що дисертація «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Чжан Венлі заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти
і візуально-музичних практик
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

26.12.2025

Підпис: **Анатолій МАРТИНЮК**
Засвідчую:
Нач. ВК *Мана/Аліна Манаєнко*